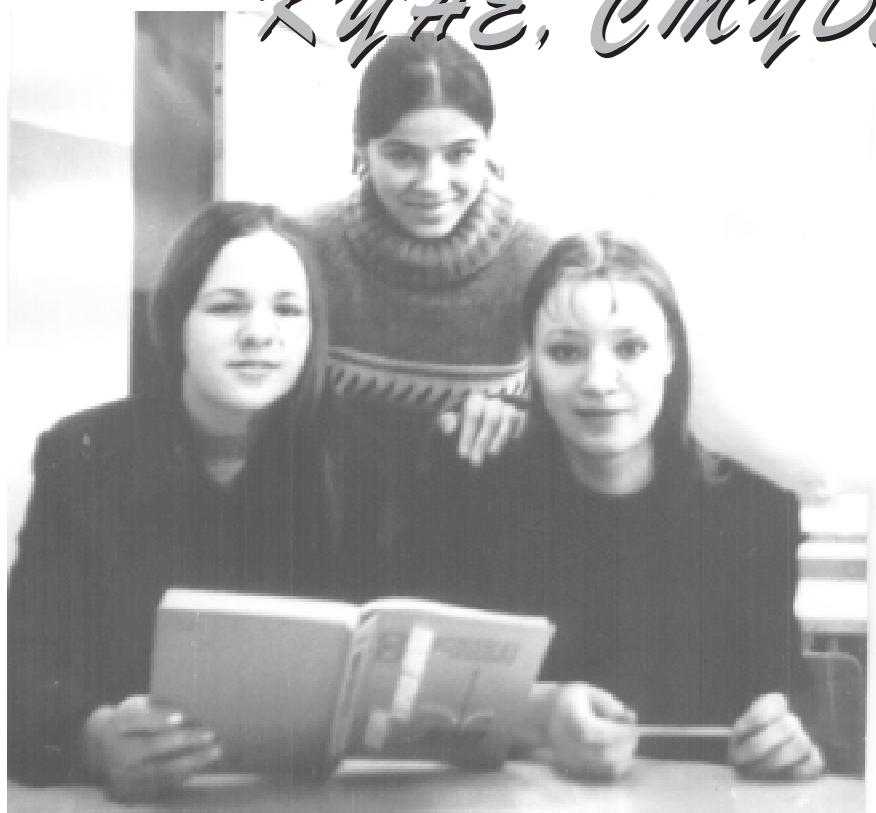

КАРЛАЧАҢ 25-МЕШЕ – ТАТЫЯНА КҮНІ. СТАУДЕРЖМЕҢ ЧАВЕ

1755 құлта қаң күн II Көтерне патша Мускаври М.В.Ломоносов ячеллә университет үсілассы пирки указ қаларнә. Қавантанпа Татьяна күні Раңсейре студентсен қуне пулса тәнә.

Николай СТЕПАНЦЕВ сәнүкерчекенчи вицә Татьяна Павари Н.В.Луначарский ячеллә вәтам шкулта вәренесе. Сулахайран сыйтамалла — Татьяна Карайчева (10б класс), Татьяна Дементьевна (9б класс), Татьяна Емельянова (9в класс).

Хөр-пикесем пурте «лайә», «питә лайә» палләсемпә ёлкөрсө пырассә вәрепнүре. Пуша вәхәтра илемлә литература вулассә, ташлама-юрлама та мэттүр. Вәтам пәлү илнә хыңсан аслә шкула көрсө студент ятне илтме хатерленесе. Татьянасем.

СЕРГИУС

Хусанти император университеттәнчे үнчен тә, кайран та ун пек профессор пулман. Сергиуса сыйханнә материалсемпә паллашнә чүнхен үн пирки «Наукапа искуство үтәс» арәсем» көнекене көртмелле тесе шүтларым. Документтесе малала тишкөрнә май Сергиусшан кү майсарри курәнчә — «Событийсемпә ынисем» аңа килешүлләрек пек түйәнаты.

«Природный грек купеческого состояния, — сырнә Н.П.Загоскин профессор, — прибыл 30-го мая 1821 года из Константинополя в Одессу, в ряду других городичей, бежавших из Турции вследствие начавшегося там антигреческого движения». Формулярсен списокен Сергиус, Раңсейре аңа Сергей Андреевич Мистаки тесе чөннә, 1805 құлта Бухарестра «кнесен училищин» курсне вәспене хыңсан румын бояресен ачисене вәренте хырәм тәрттаптарнә, Валахий Константин Испиланти господарын воспитателә телә пулнә пәр вәхәт.

1813 құлтан Сергиус Яссыры училищре грек сәмахләхне вәрентет, 1817 құлта аңа Константинополе аслә училищнә грек сәмахләхнә профессорен должноноңе йыхравлассә.

«Смута застала Мистаки врасплох, — сырнә Загоскин «Истории Императорского Казанского Университета» көнекен III томенче, — так что он бежал из Константинополя в

Одессу, не успев даже захватить с собою своих вещей и книг, которые впоследствие, уже в 1826 году, требовались из Константинополя через русское посольство».

Одесса Сергиус Хусанан вәрентү оркүнен по-печителепе Михаил Леонтьевич Магницийпе сыйханнә, Хусан университеттәнчесе кафедра уйәрса пама ыйтнә, Константинополь патриархачән «экономосне» Константин аттене те қаң әңе «күлнә». Қаң ынисене сәмахесен витәмәпхеттер үтәс министрә университет канашенчесе ыйтмасарах Сергиуса университета илнә. Аңа 1823 сүлхү сентябрьте сүлтаплакра 2000 тенкә шалу, 500 тенкә хваттер уксис илсе тәмалла, қаван пекех грек ёлхине гимназирие вәрентнәшән хушса түлемелле туса ординарлә профессор должноңе йышәннә.

Мистаки вырәслә начар каласнә, вәренине тәрәшман. Науқаран катара тәнә, сән-сәпаче тә ун күлшала пулнә, әсепе «шөвөрек». Аңа әстешесен тә, студенттесе, гимназисттесе тә хисеплемен. Николай Второв литератор сәмахесенчен Мистакинчен студенттесе пәрмай күлнә, уйәрәмаш вәл начальниксем умәнчесе мәскәнленнинчен, хыткукарләхенчен.

Тәсләхрен, Мистаки университет чиркөвне кән-тәрлахи көлле яланах вәхәтра сүрәнә. Алтарь ынан тәрса тәрәшса тәрәш тунә, кашни түрәш умәнчесе пүс сапнә чүх урисем хуш-

шипе хысаларах тәракан начальниксene пәннә: ас-архас-и аңа, кәмәллә-и унпа. Җарыллап преподавательсемпә студенттесе қақантан сасапах күлнә, чиркү настоятелен Александр Иванович Нечаеван кәмәлнә хүнчә.

Мистаки Лядовской ураменчесе пысак мар сүртре пурәннә, ытла хытта пулнүре тарә-төрә тә, ытта та тытман. Җапах та хай вәрә-хурах тапәнасран ын тири хәранә, сәрлесенчесе крыльца ынне чупса түхса ытта вәрнә пек саса түнә.

Студенттесе Мистаки меслече ынисене пәлсен җапларах шүтленә. Тәттәмлесен хүси ынвәрмә выртсанах Мистаки хапхине шаккама пүсланә. «Встревоженный Мистаки выбегает на крыльца и на всю Лядовскую громогласно раздается: «гам! гам! гам!» («Волжский вестник», 1897, № 23, стр. 2-3). Студенттесе ынтаннә, қашт ләпләннә Мистаки ынвәрмә выртнә, тем вәхәтран татах хапхана хантарттарнә...

Мистаки пек ынисене анеңдотсене кәна тәл пулма түр килет. Университет кафедринче мәнле майпа 15 ын түтәнса тәнә вәл? Пәр Турә кәна пәллет. 1839 құлта университеттән кайсан Сергиус тата 30 ын Хусанта хальхи Горький ураменчесе пурәннә. Шәппән, никама чәрмантармасар күн күнланә. Тәттәм қассенчесе кәна иртән-сүрән Мистаки картишнән «ытта» вәрнине илтнә.

Леонид ДЕВЯТИХ,
Татьяна ВАСИЛЬЕВА.

ЕС ПУСАРАКАН

Сак ята күсарнә чүх ытларах грек чөлхинчен әң пусаракан тесе (учредительница) әнлантараңчә. Мәнхе, хәть хаш Татьяна та каланине түрре кәларат. Вәсем әслә тата яшар (дипломат), организатор пултаруләхшепе пуринчен иртәреңчә. Пәчәк ачасем валли уяв йөркемелле-и, пысак пүсләхсен тәлпуләвнән — пәрре сывлыш қавариччен сәмәллән тәваңчә. Кунта вәсем ынна каластан, хай енне қаварма пәлни пысак ви-тәм күрет.

Татьяна ура хурса ўкерме сәмәллә мар, тепе ыйвәр лару-тәруран та вәл чыслан тухаты. Қитменнине вәл «пүсепе туслә», теменле кәткәс самантра та кә-мәллән хүннине мар, әс-тән сассине итлет.

Татьяна сәнәрен тә сәнә пәлү илме, әмәтре кәна пурәсланма пултаракан идәйсөн әңе көртме яланах хатә. Қаванна педагог е врач профессийесем әна уйәрәмаш ынвәх. Татьяна — хай хыңсан ертсе каякан ын. Җакна кура пурәна-киле унран әс-тән, тән лидерә тә тухма пултарать. Мән каләр та, профессирие хайнине тупасси пирки ун ыйвәрләрхесем сүк.

Хайенпе юнашар ынисене (сывәх ын-и вәл, չук-и, пәрех) пәнса упратси — җапла тума аңа Турә хүннә тесе шүттәтә вәл. Ангел-сыхлавәс тесен Татьяна аңа пәртте ынан шар — шел, хай пирки җапла тимлә мар ын. Час-часах Татьяна түсесем, хайне кәмәллакансем, ынвәх ыннисемпә тәвәнәсем сүмәнчесе тә хайнине ын тери пәчченнән тутыть. Җапла аң пултәр тесен Татьяна хайен талисман-чечекепе үсә курмалла — шын лилийәне. Ҳалапсем тәрәх, ҹак чечек та-хан-тахсан хөвәл сәпки пулнә имеш. Лилин саркаланса үсекен ҹекисем Татьяна сен тата та иләртүлләрх тәвәс,

вәсene пүнләхпа межел никәсан та пә-рахмәс. Чөрә чечек пулмасан картина та, фотоукерчек тә пулашать.

Лили крокодилла ҹирәп сыйханнә, халапсене хай ынчесе сәр чәмәрне илсе кильнепе. Крокодил — Татьяна хәвачен никәс. Тискер чөрчүннә тәм кәләткисене үсүртни шептән кана пуләччә вәсene. Крокодилан хәрушла вайә Татьяна сен патне күштә, пурнаңра ҹитенү-сем тума пулашать.

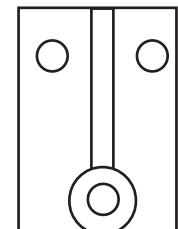
Халапри крокодил түхәрә курәннә. Қаванна түхәрә ынвәхнә вәл е ку пулам, япала Татьяна илем, кәмәл шайлашәвепе саваннәс күрет. Ҳөвәл түхәрән сен урама түхса тәмалла, ҹилем хирәс тәрәх түштәленинни ынчесе шүтламалла — пурәсланатех. Татьяна сен чи телейлә вәхәчә — сүркүнне. Ҫак вәхәтра вәсем уйәрәмаш иләртүллә, ынвәхнә әсесем тә ҹамәллән пурәсланасе. Пирен канаш — пәттәм кәткәс әсесене сүркүннен «хәвәр».

Ацтексен «ахау» руны — Татьяна пурәнә ҹуләп ҹирәппәрх утма пулашак талисман. Аңа хайвәр тәллән тә тума анлат: хут ынне қаранташпа эпир сәнекен үкөрчәкә ўкерсе иләр, пулч тә.

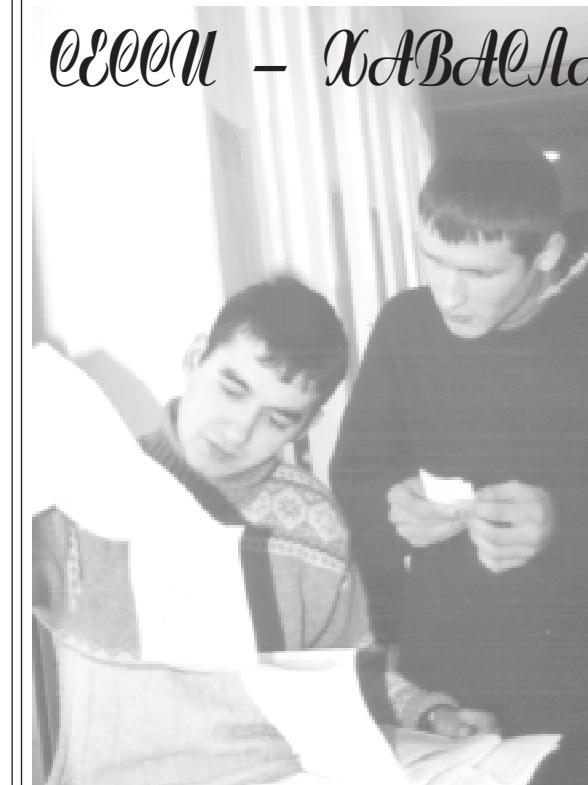
Рүнәри тәватә хөвәл ынпар упратси, вәсем астәвәмә лайәхлаташсә, әнәләхсемпә пәлү илесине хәвәртләтәшсә. Пилләкмәш хөвәл курәнмасы, руна ышнә пытанды, анчах кирек мәнле ҹаврака кәмәл медальон та пилләкмәш хөвеле пәлтерет — Татьяна сене хүтләт.

«Ступени Оракула»

журналтан, 11№, 2001с.

ЕЕСИ - ҲАЗАДАЛ ҖАҲДАЛ

Найль КУРАМШИН сәнүкерчеке.

Хусанти энергетика университеттәнчесе 9 пин ытла студент вәренет. Аслә шуклән пәттәмпә 8 факультет, пур пек пүләмсөнчесе шәнәсма ынвәр вәсene. Ҫаванна ынвәх вәхәтрах 20 пин тәваткал метр лаптак ышәннән лаборатори ҹүрчесене ҹеклеме пүсламалла.

Халә студенттесе хәллехи каниул пүсланчә (пурин тә мар, паллах, хашесен «хүрәсем» вәрәм). Нумайшне шпаргалкәсемпә, «бомбәсемпә» пәлсе үсә курни ҹалса хәварчә.

Ҫаванна вәсем тепәр сессиянен ним кулянмасар вәхәт ирттерме пултарасе. Ҫаванна ынвәх тәттәм ҹеклеме пүсламалла. Ҳалә студенттесе хәллехи каниул пүсланчә (пурин тә мар, паллах, хашесен «хүрәсем» вәрәм). Нумайшне шпаргалкәсемпә, «бомбәсемпә» пәлсе үсә курни ҹалса хәварчә.

Ҫаванна вәсем тепәр сессиянен ним кулянмасар вәхәт ирттерме пултарасе.

ТАҲАРЬЯЛ АЧИСЕМ ПӘТТӘМ РА҃СЕЙЕПЕ ЧАПА ТУХНӘ

Пәва районенчеси Пүркеләнчеси вәтам шүттән 1994 құлтанпа таврапәлүсесен «Таҳаръял таҳәм» ятла кружок әсләт. Ҫак ушкәнри ачасем үлесерен Таҳаръял историне, этнографине, күннәнчесе, йәли-йәркүнне, палла ынисене түштәлесе пәрремеш вырән әнене илнә. Пүркелән ҹарыларасын пүсләп ҹитенү-сем тәттәм ҹеклеме пүсламалла. Ҳалә студенттесе хәллехи каниул пүсланчә (пурин тә мар, паллах, хашесен «хүрәсем» вәрәм). Нумайшне шпаргалкәсемпә, «бомбәсемпә» пәлсе үсә курни ҹалса хәварчә.

Каңызар әрхеологсен үнченчесе XI класса вәрепнекен Марина Карамзина Мус-

кара пулни ынчесе каласа пачә. Вәл унта Пәттәм Раңсейри шукл таврапәлүсесен олимпиадине хүтшәннә. «Таҳаръял археологиялык этнографиялык» ятла әнене хүтләлесе пәрремеш вырән әнене илнә. Пүркелән ҹарыларасын пүсләп ҹитенү-сем тәттәм ҹеклеме пүсламалла. Ҳалә студенттесе хәллехи каниул пүсланчә (пурин тә мар, паллах, хашесен «хүрәсем» вәрәм). Нумайшне шпаргалкәсемпә, «бомбәсемпә» пәлсе үсә курни ҹалса хәварчә.

Радик ОВЧИННИКОВ,
6 класс вәрепнекен.